

طرح مدیریت خط ساحلی در مطالعات (ICZM) ایران

علیرضا کبریایی kebriaee@ir-psy.com

چکیده:

سواحل بدلیل تاثیرپذیری از پدیده های پویای ریخت شناسی و نیز متاثر شدن از فشارهای ناشی از انواع بهره برداری ها، همواره در معرض تخریب قرار دارند. در نتیجه، تهیه و پیاده سازی برنامه های جامع حفاظتی بمنظور ایجاد تعادل در بهره برداری ها، کاهش تخریب منابع و دستیابی به توسعه پایدار همواره مد نظر کارشناسان و مسئولین امر قرار داشته است. در برنامه های مدیریت منابع ساحلی می باید برخی موارد را بعنوان پیش نیاز اولیه در نظر گرفت. به عنوان مثال در گام نخست می باید نسبت به شناخت و تعریف منابع طبیعی و ویژگی های سواحل همچون چشم انداز سواحل در اکوسیستم مناطق ساحلی و ارزیابی بهره برداری بهینه و همچنین نیازهای بهره برداری از منابع در زمان حال و آینده را تعیین نمود. بطور کلی طرح ریزی برنامه های توسعه در منطقه ساحلی دارای حالتی ویژه و خاص می باشد چرا که انواع جذابیتها برای فعالیتهای توسعه منطقه ای همانند گردشگری، صید آبیان و حمل و نقل (دریایی و زمینی)، ایجاد مراکز صنعتی و گردشگری و ... در مناطق ساحلی دیده می شود. در این بین خط ساحلی (shoreLine) بواسطه اینکه محل تلاقی دو اکوسیستم خشکی و آبی می باشد از اهمیت دو چندان برخوردار است. بگونه ای که در مطالعات مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی ICZM می بایست بیشترین توجه را به طرح مدیریت خط ساحلی (SMP) که بعنوان اصلی ترین دستاورد مطالعات ICZM مطرح می باشد معطوف داشت.

برداشت عمومی از واژه "ساحل" معمولاً در برگزیده بخشی از منطقه ساحلی است که در اذهان خواص و متخصصین امر از آن تعبیر به "خط ساحلی" (Shoreline) می شود. "خط ساحلی" در واقع فصل مشترک دریا و خشکی است که همواره متاثر از کنش و واکنشهای این دو بر همدیگر می باشد. با این وصف می توان اذعان داشت که محدوده خط ساحلی یک منطقه پویا، ویژه و منحصر بفرد و مشتمل بر منابع طبیعی، موجودات و سازه هایی طبیعی است که در مجموع نوعی تعادل اکولوژیک را فراهم می آورد که پایداری این منطقه، تولید مواد غذایی و ایجاد دیگر امکانات بالفعل و بالقوه را در پی دارد. لیکن هجوم روز افزون جمعیت بمنظور کسب منافع بیشتر از این منطقه و پتانسیل های آن و نبود برنامه های مدیریتی برای حفاظت از این منطقه، متخصصین و دست اندر کاران امر را با چالشی جدی مواجه نموده است که نتیجتاً لزوم تهیه و فراهم آوری برنامه های حفاظتی و مدیریت بهره برداری در این منطقه حساس را باعث گردیده است. امروزه در بسیاری از کشورهای ساحلی بحث اعمال مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی (ICZM) به دلیل ضرورت های ملی و بین المللی در دستور کار قرار دارد. آنچه نمی توان انکار کرد، اهمیت و نقش بسزای برنامه "مدیریت خط ساحلی" (Shoreline management plan) در مطالعات ICZM است که دلایل فوق مبین این ادعاست. به همین خاطر در طرح موضوع ICZM، مدیریت خط ساحلی بعنوان یکی از دستاوردهای این مطالعات و به عبارت بهتر مهمترین دستاورد آن است که می بایست مد نظر قرار گیرد تا بدنبال پیاده سازی آن گامی موثر در جهت هماهنگ سازی فعالیتهای توسعه در منطقه ساحلی، برداشته شود و از عدم تاثیر مخرب این فعالیت ها در خط ساحلی، اطمینان حاصل گردد. در واقع مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی در شکل ایده ال خود به ۳ بخش طرح مدیریت حوزه های آبریز (Catchment management plan)، طرح مدیریت خط ساحلی (Shoreline management plan) و طرح مدیریت دریایی (marine management plan) تقسیم می شود و همانگونه که فوقاً مطرح گردید به نظر متخصصین امر طرح مدیریت خط ساحلی مهمترین بخش آن می باشد.

چالشهای پیش روی محدوده خط ساحلی:

محدوده خط ساحلی که به لحاظ تنوع زیستی و قابلیتها و جاذبه های بهره برداری برای انسانها منحصر به فرد می باشد، در این منطقه از اجتماع گونه های گیاهی و سازه های طبیعی موجود در محدوده خط ساحلی (همچون تپه های مرجانی، جنگلهای مانگرو و تپه های دریایی یا همان dunes و غیره) سیستم های دفاعی طبیعی و مؤثری در برابر طوفانهای دریایی و فرسایش سواحل پدید می آید که بطور طبیعی نقش مؤثری در حفاظت از ساحل ایفا می نمایند. این موانع طبیعی، سازه های بسیار مؤثری هستند که بمنظور حفاظت ساحل چه در حال حاضر و چه برای نسلهای آتی باید مدیریت و نگهداری گردند.